

Lausuntopyyntö VN/14348/2024

Asiakasmaksuasetuksen muutokset

Lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa asiakasmaksuasetukseen ehdotetuista muutoksista. Asetuksessa mainittuja perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja ehdotetaan Petteri Orpon hallitusohjelmaan sekä kehysriihen päätöksiin perustuen korotettavaksi.

Ehdotettavat korotukset on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdistaa kaikkiin niihin terveydenhuollon asiakasmaksuihin, joiden enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksessa, jotta korotukset pysyisivät kokonaisuudessaan kohtuullisempina niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairaanhoidossakin. Korotukset kohdistuisivat erikoissairaanhoidon lisäksi kaikkiin perusterveydenhuollon maksuihin, mukaan lukien suun terveydenhuollon maksut, kuitenkin hallitusohjelmassa ja kehysriihessä sovitusti erikoissairaanhoidon painottaen. Perusterveydenhuollon maksuja korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja pääsääntöisesti 45 prosentilla. Korotukset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta.

Ehdotus tai sen vaikutusten arviointi ei vielä sisällä korotuksia asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä tarkoitettuihin maksuihin lääkärintodistuksista. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti osana sosiaali- ja terveysministeriön asettamaa Hyvän työn ohjelmaa edistetään ammattihenkilöstön mahdollisuuksia kohdentaa työaika asiakastyöhön ja vähennetään ammattihenkilöstöltä vaadittavan kirjallisen työn, kuten säädösperäisten lausuntojen ja erilaisten todistusten, määrää. Niin ikään kehysriihessä päätetyn mukaisesti valmistellaan hallituksen esitystä ajokorttilausuntojen rajaamiseksi pois julkisesti tarjottavista terveyspalveluista. Todistuksista ja lausunnoista perittäviä maksuja tarkastellaan erikseen osana tätä kokonaisuutta.

Korotukset eivät koskisi asiakasmaksulaissa säädettyä maksukattoa, maksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta, maksuttomiksi säädettyjä palveluja tai sellaisia asiakasmaksuja, jotka määräytyvät maksukyvyn ja perhesuhteiden mukaan.

Ehdotuksen tavoitteena on sopeuttaa julkista taloutta yhteensä 150 miljoonalla eurolla vuoden 2025 alusta alkaen asiakasmaksuasetuksen muutoksella korottamalla asiakasmaksujen enimmäismääriä. Nyt ehdotettavat korotukset on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdistaa kaikkiin niihin terveydenhuollon asiakasmaksuihin, joiden maksujen enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksessa, jotta

korotukset pysyisivät kokonaisuudessaan kohtuullisempina niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairaanhoidossakin.

Asiakasmaksujen enimmäismääriin ehdotetut korotukset antaisivat hyvinvointialueille mahdollisuuden periä vuodessa arviolta 150 miljoonaa euroa enemmän asiakasmaksuja. Maksukatto on otettu korotusten arvioiduissa vaikutuksissa huomioon laskennallisesti. Hyvinvointialueet päättävät kuitenkin itse maksujen suuruudesta niissä rajoissa, jotka asiakasmaksulainsäädäntö asettaa. Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin on ehdotettu muutosta, joka mahdollistaisi asiakasmaksukorotuksilla saatavan maksutulon vähentämisen etukäteen hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta. Rahoituslain edellä mainittu muutos tulisi voimaan 1.1.2025.

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua muutoksista ja esittää seuraavan lausunnon.

Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto

Asiakasmaksuasetusluonnoksen mukaiset asiakasmaksujen korotukset perusterveydenhuollossa ja etenkin erikoissairaanhoidossa ovat huomattavat. Keski-Suomen hyvinvointialue esittää korotusten suuruus huomioon ottaen huolensa asiakkaiden hakeutumisesta jatkossa terveydenhuollon palveluiden käyttäjäksi. Asiakasmaksujen mittavilla korotuksilla saattaa olla vaikutuksia siihen, että asiakkaat eivät hakeudu riittävän ajoissa terveydenhuollon palveluiden piiriin ja tämän takia sairaudet pitkittyvät ja niiden hoito muodostuu myöhemmässä vaiheessa kustannuksiltaan kalliimmaksi. Ehdotetut muutokset myös lisäävät epätasa-arvoa sosiaali- ja terveyspalveluihin pääsyn osalta. Terveydenhuollon palveluiden tarve on yleisesti suurempi työvoiman ulkopuolella olevilla kuin työssäkäyvillä. Edelleen pienituloiset käyttävät laajemmin julkisia terveydenhuollon palveluita kuin suurituloiset. Näin ollen asiakasmaksujen korotusten kielteiset vaikutukset hoitoon pääsystä painottuisivat enemmän työvoiman ulkopuolella oleviin henkilöihin ja pienituloisiin kotitalouksiin.

Rahoituslakiin esitetty muutos vähentäisi laskennallista asiakasmaksutulon lisäystä vastaavan rahoituksen hyvinvointialueiden yleiskatteellisesta valtion rahoituksesta etupainotteisesti ja täysimääräisesti. Tämä lakimuutosehdotus tosiasiallisesti heikentäisi hyvinvointialueiden talouden tasapainotilaa tilanteessa, jossa kaikki hyvinvointialueet tekevät taloudellisesti alijäämäisiä tuloksia ja hyvinvointialueiden tulee voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kattaa kertyneet alijäämänsä vuoteen 2026 mennessä. Tämän vuoksi rahoituslakiin esitettävät muutokset tulisi jättää toteuttamatta ja asiakasmaksutulojen mahdollisista korotuksista kertyvä lisätulo tulisi jättää vahvistamaan hyvinvointialueiden taloutta.

Vähimmäisvaatimuksena on se, että asiakasmaksujen korotuksen laskennallista vaikutusta maksutulojen kertymään ei vähennettäisi täysimääräisesti hyvinvointialueiden rahoituksesta. Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ilman muutosta maksukattorajaan ei ehdotetun asiakasmaksumuutoksen vaikutuksia voida toteuttaa rahoitusneutraalilla tavalla hyvinvointialueiden näkökulmasta. Mikäli maksukattorajaa ei nostettaisi, leikkaisi maksukatto osan korotusten vaikutuksesta hyvinvointialueiden tulokertymään ja muutos heikentäisi hyvinvointialueiden talouden tasapainotilaa. Myös asetusluonnoksen perustelumuistion vaikutusten arvioinnissa todetaan asia seuraavasti: ”Asiakasmaksujen korottamisen myötä maksukatto täytyisi jatkossa nopeammin ja useammalla henkilöllä, kun maksukaton tasoa ei kuitenkaan korotettaisi, vaan se säilyisi ennallaan”. Huomionarvoista on myös se, että asiakasmaksujen näin merkittävä korottaminen tulisi kasvattamaan hyvinvointialueiden kustannuksia esim. perustoimeentulon kustannuksien ja luottotappioiden lisääntymisen kautta. Nämä asetusmuutoksesta aiheutuvat lisäkustannukset tulisi huomioida rahoituslaskelmissa, jotta muutos olisi vähintään rahoitusneutraali hyvinvointialueiden kannalta.

Keski-Suomen hyvinvointialue pitää hyvänä sitä, että erityiseen tarkasteluun otetaan ammattihenkilöiden työajan kohdentaminen asiakastyöhön. Erilaisten todistusten ja lausuntojen määrä ja niihin käytettävä työaika kuluttavat ammattihenkilöiltä suoraan asiakastyöhön käytettävää aikaa tilanteessa, jossa hyvinvointialueet kärsivät paikoin merkittävästä henkilöstöpulasta.

Keski-Suomen hyvinvointialueella vuonna 2023 on peritty lausuntomaksuja arviolta seuraavasti:

- *Lääkärinlausunnot ajokorttia varten: 1 285 kpl, peritty asiakasmaksutulo (todistusmaksu + käyntimaksu) noin 106 000 euroa.*
- *Lääkärinlausunnot aselupaa varten: arviolta hieman alle 100 kpl, peritty asiakasmaksutulo noin 5 000 euroa.*
- *Muut lausunnot ja todistukset: arviolta noin 8 500 kpl, peritty asiakasmaksutulo noin 308 000 euroa.*